

جزوه جامع عربی دهم انسانی

تألیف: نعمت اله مقصودی

سال تحصیلی: ۱۳۹۶

الدرس السادس

المعالم الخلابية: آثار جذاب

إِعْلَمُوا

إِعْرَابُ أَجْزَاءِ الْجُمْلَةِ الْإِسْمِيَّةِ وَالْفِعْلِيَّةِ

زبان عربی یکی از زبان‌هایی است که به سبب وجود برخی از ویژگی‌های منحصر به فردش از سایر زبان‌ها متمایز گشته است. یکی از این ویژگی‌ها، موضوع إِعْرَاب یا علامت انتهای کلمه است. بر اساس همین ویژگی، کلمات (اسم، فعل و حرف) در این زبان به دو گروه مهم و اساسی تقسیم می‌شوند:

۱- کلماتی که علامت انتهای آنها با تغییر موقعیت یا نقششان در جمله تغییر می‌کند. به این تغییر علامت، إِعْرَاب و به کلمات متغیر، مُعْرَب گفته می‌شود. این موضوع فقط به غالب اسم‌ها و فعل مضارع (به جز فعل‌های جمع مونث) تعلق دارد. مثال:

اسم:

ذهب الطالبُ إلى المدرسة: دانش‌آموز به مدرسه رفت. الطالبُ: فاعل

رأيتُ الطالبَ في المدرسة: دانش‌آموز را در مدرسه دیدم. الطالبُ: مفعول

وجدتُ كتاب الطالبِ في المدرسة: کتاب دانش‌آموز را در مدرسه پیدا کردم. الطالبِ: مضاف إليه

فعل مضارع:

يذهبُ الطالبُ إلى المدرسة: دانش‌آموز به مدرسه می‌رود. يذهبُ: با ضمه

لم يذهبُ الطالبُ إلى المدرسة: دانش‌آموز به مدرسه نرفت. لم يذهبُ: با ساکن

۲- کلماتی که علامت انتهای آنها با تغییر موقعیت یا نقششان در جمله تغییر نمی‌کند. به این عدم تغییر علامت، إِنَاء و به کلمات غیر متغیر، مَبْنِي گفته می‌شود. این موضوع فقط به برخی اسم‌ها و فعل‌های ماضی، امر و فعل‌های جمع مونث و تمامی حروف تعلق دارد. مشهورترین اسم‌های مبنی عبارتند از: ضمائر، اسم‌های اشاره و کلمات پرسشی.

سال تحصیلی: ۱۳۹۶

تألیف: نعمت اله مقصودی

جزوه جامع عربی دهم انسانی

نکته ۱: اسم‌های معرب به سه حالت دیده می‌شوند: ۱- رفع ۲- نصب ۳- جر. بر همین اساس، اسم‌های معرب هم به سه شکل مرفوع، منصوب و مجرور در جمله ظاهر می‌شوند. این اشکال با علامت‌هایی مشخص می‌گردند که عبارتند از:

۱- مرفوع: (تُ) (تِ) در اسم مفرد، (ان) در اسم مثنی و (ونَ) در اسم جمع مذکر

مانند **اَلْكَاتِبُ، كَاتِبٌ، اَلْكَاتِبُونَ، اَلْكَاتِبَانِ**

۲- منصوب: (ـِ) (ـِ) در اسم مفرد، (ـِینِ) در اسم مثنی و (ـِینَ) در اسم جمع مذکر

مانند **اَلْكَاتِبِ، كَاتِبًا، اَلْكَاتِبِينَ، اَلْكَاتِبِينَ**

۳- مجرور: (ـِ) (ـِ) در اسم مفرد، (ـِینِ) در اسم مثنی و (ـِینَ) در اسم جمع مذکر

مانند **اَلْكَاتِبِ، كَاتِبٍ، اَلْكَاتِبِينَ، اَلْكَاتِبِينَ**

نکته ۲: فاعل، مبتدا و خبر مهم‌ترین نقش‌های مرفوع، مفعول همیشه منصوب و مضاف إليه مجرور می‌گردد. بنابراین با توجه به ساختار کلمه‌ای که در این نقش‌ها قرار می‌گیرد یکی از علامت‌های رفع، نصب و جر در انتهای آنها دیده می‌شود.

﴿وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ﴾ الأحزاب: ۲۲

فاعل و مرفوع به واو مفعول و منصوب به فتحه فاعل و مرفوع به ضمه

مبتدا و مرفوع به ضمه خبر و مرفوع به ضمه

مبتدا و مرفوع به ضمه خبر و مرفوع به ضمه

نکته ۳: هر یک از نقش‌های (فاعل، مفعول، مبتدا، خبر و مضاف الیه) می‌تواند با کلمه‌ای به نام **صفت توصیف** شود. صفت همان علامت موصوفش را می‌گیرد.

اَللُّوْنُ اَلْأَبْيَضُ لَوْنٌ اَلْهُدُوءُ.

مبتدا و مرفوع به ضمه صفت و مرفوع به ضمه خبر و مرفوع به ضمه مضاف الیه و مجرور به کسره

فَحَصَّ الطَّبِيبُ اَسْنَانَ اَلْوَلَدِ الصَّغِيرِ.

فعل فاعل و مرفوع مفعول و منصوب مضاف الیه و مجرور صفت و مجرور